

کاربست اصول مربوط به حاکمیت شرکتی در لایحه تجارت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۳/۴

شماره مسلسل: ۲۰۷۵۳

کد موضوعی: ۲۴۰

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:

کاربست اصول مربوط به حاکمیت شرکتی در لایحه تجارت

نوع گزارش: طرح/لایحه ☐ راهبردی ☒ نظارتی ☐ پیش‌نویس قانونی ☐

نام دفتر:

مطالعات حقوقی (گروه تجارت)

تهیه و تدوین کنندگان:

امین اصفهانی، محمد شکوری

اظهار نظر کننده:

محمد امین صلواتیان

ناظران علمی:

احمد حکیم جوادی، جلیل محبی

گرافیک و صفحه آرایی:

سمیرا صادقی عسکری

ویراستار ادبی:

شیوا امین اسکندری

واژه‌های کلیدی:

۱. حاکمیت شرکتی

۲. لایحه تجارت

۳. سهام‌داران خرد

تاریخ شروع مطالعه:

۱۴۰۳/۶/۱

فهرست مطالب

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۷
۱. مقدمه	۸
۲. پیشینه.....	۹
۲-۱. سوابق مطالعاتی.....	۹
۲-۲. سوابق تقنینی به همراه آسیب شناسی.....	۹
۳. مفهوم، چارچوب و الزامات حاکمیت شرکتی در نظریات مختلف	۱۴
۴. مفهوم، چارچوب و الزامات حاکمیت شرکتی در لایحه تجارت	۱۵
۴-۱. احکام مربوط به الزامات حمایت از سهام داران.....	۱۵
۴-۲. الزامات مربوط به اداره شرکت	۱۸
۵. جمع بندی و پیشنهادها	۲۰
منابع و مأخذ.....	۲۱

فهرست جداول

جدول ۱. تحلیل پیشینه پژوهشی.....	۹
جدول ۲. تحلیل پیشینه تقنینی و مقرراتی	۹
جدول ۳. بررسی احکام لایحه در بخش الزامات مربوط به حمایت از سهام داران	۱۶
جدول ۴. بررسی احکام لایحه در بخش الزامات مربوط به اداره شرکت	۱۸

کاربست اصول مربوط به حاکمیت شرکتی در لایحه تجارت

چکیده

از میان تلاش‌هایی که برای تعریف جامع از حاکمیت شرکتی انجام شده است، تعریف زیر را می‌توان به عنوان تعریف منتخب بیان کرد که براساس مطالعات تطبیقی ارائه شده است:

«حاکمیت شرکتی، نظامی از مقررات گذاری و نظارت بر عملیات شرکت است که به منظور تعادل بخشی به منافع همه ذی‌نفعان داخلی شرکت و دیگر ذی‌نفعان که از رفتار شرکت متأثر می‌شوند و جهت اطمینان از رفتار مسئولانه شرکت و اطمینان از دستیابی به حداکثر سطح کارایی و سودآوری برای شرکت، اعمال می‌شوند».

اعمال اصول حاکمیت شرکتی برای سرمایه‌گذاران نیز حائز اهمیت است، زیرا این امر نحوه اداره شرکت را نشان می‌دهد که نهایتاً آیا شرکت خواهد توانست منافع سرمایه‌گذار و سهامدار را تأمین کند و به بهره‌وری برسد یا خیر. کاربرد حاکمیت شرکتی با ایجاد یک فرصت سرمایه‌گذاری بلندمدت برای فعالان بازار به ارتقا و دوام مالی کمک می‌کند.

مجموعه الزامات حاکمیت شرکتی را با تفسیر مضیق می‌توان در سه گروه الزامات تقسیم‌بندی کرد:

- الزامات ناظر بر ارکان و اداره شرکت،
- الزامات ناظر بر حسابرسی از شرکت،

● الزامات حمایت از سهام‌داران.

در این گزارش، الزامات و اصول ناظر به ارکان و اداره شرکت و رعایت حقوق سهام‌داران و کاربرست آنها در لایحه تجارت مورد بررسی قرار گرفته است.

رعایت اصول یادشده مورد تأکید نهادهای بین‌المللی همچون صندوق بین‌المللی پول (IMF) و سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (OECD) بوده و در اسناد بالادستی همچون سیاست‌های کلی امنیت اقتصادی و اقتصاد مقاومتی و نظام قانونگذاری اشاره شده است.

« خلاصه مدیریتی

شرح / بیان مسئله

این گزارش به منظور بررسی رعایت اصول حاکمیتی شرکتی در احکام و مواد لایحه تجارت اخیر التصویب نگارش شده و در صدد پاسخ به این سؤال است که اصول مزبور تا چه حدودی در مفاد لایحه تجارت رعایت و لحاظ شده است. درج اصول حاکمیت شرکتی در لایحه تجارت یکی از ابتکارات و نوآوری‌های مهم لایحه تجارت به شمار می‌رود که تاکنون در این زمینه گرچه مقررات پراکنده‌ای وضع شده بود لیکن قانونگذار تا قبل از تصویب لایحه موصوف، اهتمام جدی برای اقدام تقنینی برای این امر مهم در نظر نداشت و در این زمینه با خلأ قانونی روبرو بوده‌ایم. البته از فحواي برخی از قوانین فعلی نیز برخی از اصول حاکمیت شرکتی قابل استنباط است که در این گزارش به آنها اشاره می‌شود؛ لیکن تجميع آنها ذیل یک مبحث و تکمیل و به روز رسانی احکام مرتبط با حاکمیت شرکتی خصوصاً در بخش اصول ناظر به اداره شرکت و حقوق سهامداران برای نخستین بار در لایحه تجارت درج شده و تکمیل و ارتقای آن می‌تواند کمک شایانی به نظام حقوقی کشور و حمایت از حقوق سهامداران کند.

نقطه‌نظرات / یافته‌های کلیدی

نوآوری لایحه تجارت در این خصوص، تبیین و تصریح به لزوم رعایت حاکمیت شرکتی و درج الزامات آنها به صراحت ذیل گفتار ششم از مبحث شرکت سهامی عام، در قالب ۷ ماده (از ماده ۷۹۱ تا ۷۹۷ لایحه) است که اکثر احکام مندرج در این ۷ ماده مربوط به الزامات مربوط به اداره شرکت در اصول حاکمیت شرکتی است. این در حالی است که احکام دیگری که ذیل الزامات حمایت از سهام‌داران تحت اصول حاکمیت شرکتی قابل تبیین و تقسیم‌بندی است به‌طور پراکنده در این لایحه جدید التصویب مورد اشاره قرار گرفته است. از جمله مواد مربوط به این موضوع می‌توان به مواد (۵۳۹، ۵۴۰، ۵۹۶، ۵۸۶، ۵۹۷، ۶۶۴، ۶۶۵، ۷۷۲ و ۷۹۲) لایحه تجارت تأکید کرد.

به‌طور کلی وضع قاعده و تصریح به احکام الزام‌آور حاکمیت شرکتی در قوانین از اولویت‌های اصلاح قوانین حوزه شرکت‌های تجاری بود که در این لایحه به صراحت با تعیین چارچوب‌های مشخص تبیین و تصریح شده است؛ که با وجود نوآوری‌ها در برخی حوزه‌ها می‌توان پیشنهادهایی را مطرح کرد:

۱. وضع ضمانت اجرا برای عدم رعایت برخی از اصول حاکمیت شرکتی، نیازمند تصریح قانون و قانونگذاری است. از جمله این ضمانت اجرا می‌توان به سلب حق رأی یا ایجاد محدودیت در آن یا حقوق مربوط و یا فاقد اعتبار تلقی شدن تشکیل شرکت سهامی یا عملیات آن یا تصمیماتی که هریک از ارکان شرکت اتخاذ کرده بودند یا قابلیت ابطال آن را در صورت نقض احکام مربوط پیش‌بینی کرد.

۲. تبیین برخی از مفاهیم این حوزه با عنایت به ادبیات متعدد و متنوع در نهادهای بین‌المللی و کشورهای پیشرو و همچنین نحوه اجرای دقیق برخی از اصول می‌تواند مفید باشد.

۳. پیش‌بینی احکام راجع به حاکمیت شرکتی از نیازهای مهم قوانین این حوزه در کشور بوده و این لایحه به تفصیل با ابتکاراتی متناسب با نیاز کشور در این خصوص پیش‌بینی لازم را نموده است و البته در این مصوبه، اصول حاکمیت شرکتی برای شرکت‌های سهامی عام تبیین شده است، با توجه به اینکه این اصول بر مبنای استانداردهای بین‌المللی و همچنین در برخی از کشورهای پیشرو، این موضوع محدود به شرکت‌های سهامی عام نبوده بلکه برای شرکت‌های سهامی خاص نیز جاری و الزامی بوده است، می‌توان در این زمینه مصوبه را ارتقا داد.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. در راستای ارتقای احکام مصوب شده در لایحه تجارت نحوه نگارش احکام مربوط به اصول حاکمیت شرکتی، ذیل یک عنوان قرار گیرد. در صورتی که این امکان فراهم نیست عنوان گفتار ششم از مبحث شرکت سهامی عام اصلاح شود.
۲. احکام مورد اشاره در این گزارش در راستای مطالب مطروحه در قسمت قبل، تکمیل شود. بر این اساس، به منظور اداره صحیح و اصولی شرکت و نیز تأمین حقوق سهام‌داران به خصوص دارندگان سهام خرد، پیشنهاد می‌شود ضمن حفظ شالوده کلی احکام فعلی کتاب چهارم لایحه تجارت با توجه به نوآوری‌های مهم آن در این خصوص جهت نهایی سازی آن همراه با توجه به نکات تکمیلی مذکور اقدام گردد.

۱. مقدمه

در سال‌های اخیر پیشرفت‌های قابل ملاحظه‌ای در استقرار نظام حاکمیت شرکتی از طریق قانونگذاری و نظارت و نیز اقدام‌های داوطلبانه شرکت‌ها در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه صورت گرفته است. همچنین سرمایه‌گذاران نیز آگاهی بیشتری در مورد ضرورت و اهمیت این موضوع در حکمرانی شرکتی یافته‌اند و نسبت به پیگیری استقرار این نظام در شرکت‌ها علاقه‌مند شده‌اند. این در حالی است که تحقیقات تجربی حکایت از رابطه مثبت نظام حاکمیتی شرکتی و بازدهی شرکت‌ها دارد.

بیش از ۹۰ سال از تصویب [قانون تجارت](#) ایران سپری شده و علی‌رغم تحولات فراوان در عرصه اقتصاد و تجارت به خصوص تحولات ناشی از پیشرفت‌های الکترونیک و تکنولوژیک در دو دهه اخیر اصلاح مهم و مؤثری به جز اصلاحات انجام شده در سال ۱۳۴۷ هجری شمسی در خصوص شرکت‌های سهامی، در آن صورت نگرفته است. از این رو ضرورت تکمیل قانون تجارت و به‌روز کردن آن امری آشکار است. به علاوه نظر به وجود برخی مواد خلاف شرع در قانون تجارت، شورای نگهبان همواره بر ضرورت شرعی شدن این قانون تأکید داشته و هرگاه در قوانین دیگر به طور مطلق به قانون تجارت ارجاع شده است آن را مغایر شرع اعلام کرده است. در این راستا دولت وقت از اوایل دهه هشتاد نسبت به تدوین لایحه قانون تجارت اقدام کرده که نهایتاً این لایحه در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۱۰ تقدیم مجلس هفتم شد. بعد از بررسی و تصویب در مجالس و دوره‌های قانونگذاری مختلف و چندین رفت و برگشت با شورای محترم نگهبان از ابتدای ارسال آن تا سال جاری (که به دلیل طولانی شدن مطلب از شرح و توضیح آن در این نوشته خودداری می‌شود) نهایتاً در تاریخ ۲۸ فروردین ماه سال ۱۴۰۳، با تصویب کتاب‌های چهارم و پنجم در صحن علنی مجلس شورای اسلامی، مجموعه کتاب‌های پنج‌گانه لایحه تجارت به تصویب مجلس رسید. در این گزارش به دو گروه از اصول حاکمیت شرکتی پرداخته می‌شود که مشتمل بر اصول ناظر به اداره شرکت و اصول ناظر به حمایت از حقوق سهام‌داران است.

۲-۱. سوابق مطالعاتی

جدول ۱. تحلیل پیشینه پژوهشی

ردیف	عنوان گزارش	سال انتشار	شماره مسلسل	نام دفتر / سازمان / نهاد
۱	حاکمیت شرکتی: درباره طرح اداره بانک‌های دولتی	۱۳۸۱	۶۵۴۴	دفتر بررسی‌های اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
۲	ضرورت استقرار حاکمیت شرکتی و ارائه پیشنهاد برای حمایت از حقوق سهام‌داران خرد در ایران	۱۳۹۲	۱۳۴۵۸	دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
۳	آسیب‌شناسی نظام بانکی ۱۳. اصول و استانداردهای حاکمیت شرکتی در بانک‌ها	۱۳۹۵	۱۴۹۱۱	دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
۴	آسیب‌شناسی نظام بانکی ۱۵. چالش‌ها و آسیب‌های کلان ضعف حاکمیت شرکتی در مدیریت بانک‌های ایران	۱۳۹۵	۱۴۹۵۳	دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

۲-۲. سوابق تقنینی به همراه آسیب‌شناسی

جدول ۲. تحلیل پیشینه تقنینی و مقرراتی

ردیف	نام سند (قانون / تصویب‌نامه / ...)	مرجع تصویب	تاریخ تصویب	شماره ماده / صفحه	نکات برجسته / نقاط ضعف و قوت / پیامدهای اجرا
۱	قانون تجارت	مجلس شورای ملی	۱۳۱۱/۰۲/۱۳	ماده ۶۰۲	در مواد ۵۳ تا ۶۱ به تکالیف مدیران در مقابل سهام‌داران، معاملات ممنوع مدیران و مسئولیت‌های قانونی مدیران و مواد ۶۵ تا ۷۵ به حقوق سهام‌داران در قالب مجمع عمومی شرکت برای نظارت بر شرکت و اعمال مدیران اختصاص داشت.
۲	لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت	کمیسیون خاص مشترک مجلسین	۱۳۴۷/۱۲/۲۴	ماده ۳۰۰	عدم توجه به اصول حاکمیت شرکتی و یا صرف اشاره به برخی از اصول
۳	قانون پولی و بانکی کشور	مجلس شورای ملی	۱۳۵۱/۰۴/۱۸	ماده ۴۵	از جمله مواد ۳۴ و ۳۵ این قانون در خصوص سهام‌داری بانک‌ها در دیگر بانک‌ها بدون مجوز بانک مرکزی و مدیریت تعارض منافع است
۴	لایحه قانونی راجع به حمایت سهام‌داران جزء ایرانی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری ملی شده	شورای انقلاب	۱۳۵۹/۰۴/۱۳	ماده واحد / یک	پرداخت بهای دفتری سهام حداکثر تا مبلغ اسمی به سهام‌داران جزء ایرانی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری ملی شده

ردیف	نام سند (قانون / تصویب‌نامه / ...)	مرجع تصویب	تاریخ تصویب	شماره ماده / صفحه	نکات برجسته / نقاط ضعف و قوت / پیامدهای اجرا
۵	قانون بازار اوراق بهادار	مجلس شورای اسلامی	۱۳۸۴/۰۹/۰۱	ماده ۶۰	وضع اختیار مقررات‌گذاری هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار.
۶	اساسنامه نمونه شرکت‌های سهامی عام ثبت شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار به استثنای نهادهای مالی و پولی	هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار	۱۳۸۶/۰۶/۱۰	ماده ۵۶	برخی از اصول حاکمیت شرکتی را می‌توان در این مقررات مشاهده کرد.
۷	دستورالعمل کنترل‌های داخلی ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران	هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار	۱۳۹۱/۰۲/۱۶	ماده ۱۸	برخی از اصول حاکمیت شرکتی را می‌توان در این مقررات مشاهده کرد.
۸	منشور کمیته حسابرسی شرکت نمونه (سهامی عام)	هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار	۱۳۹۱/۱۱/۲۳	ماده ۱۴	برخی از اصول حاکمیت شرکتی را می‌توان در این مقررات مشاهده کرد.
۹	منشور فعالیت حسابرسی داخلی	هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار	۱۳۹۱/۱۱/۲۳	ماده ۱۰	برخی از اصول حاکمیت شرکتی را می‌توان در این مقررات مشاهده کرد.

ردیف	نام سند (قانون / تصویب نامه / ...)	مرجع تصویب	تاریخ تصویب	شماره ماده / صفحه	نکات برجسته / نقاط ضعف و قوت / پیامدهای اجرا
۱۰	قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور	مجلس شورای اسلامی	۱۳۹۴/۰۲/۰۱	ماده ۶۳	<p>از جمله مواد (۱۶) و (۱۷) این قانون:</p> <p>ماده ۱۶- کلیه بانکها و مؤسسات اعتباری موظفند از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون تا مدت سه سال:</p> <p>الف- سالانه حداقل سی و سه درصد (۳۳٪) اموال خود اعم از منقول، غیر منقول و سر قفلی را که به تملک آنها و شرکت های تابعه آنها در آمده است و به تشخیص شورای پول و اعتبار و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مازاد می باشد، واگذار کنند. منظور از شرکت های تابعه مذکور، شرکت هایی هستند که بانکها و مؤسسات اعتباری به صورت مستقیم یا غیر مستقیم مالک بیش از پنجاه درصد (۵۰٪) سهام آن باشند یا اکثریت اعضای هیئت مدیره آن را تعیین کنند.</p> <p>ب- سهام تحت تملک خود و شرکت های تابعه خود را در بنگاه هایی که فعالیت های غیر بانکی انجام می دهند، به استثنای طرح های نیمه تمام شرکت های تابعه واگذار کنند. تشخیص «غیر بانکی» بودن فعالیت بنگاه هایی که بانکها، مؤسسات اعتباری و شرکت های تابعه، سهام دار آنها هستند، بر عهده بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران است.</p> <p>تبصره ۲- با رعایت سیاست های کلی و قانون اجرای سیاست های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷/۳/۲۵ و اصلاحات بعدی آن، وجوه حاصل از واگذاری باقی مانده سهام دولت در بانکها و بیمه های مشمول واگذاری مطابق با دستور العملی که به تصویب وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می رسد، در قالب بودجه های سنواتی به افزایش سرمایه بانک های دولتی اختصاص می یابد.</p> <p>تبصره ۳- در اجرای این ماده وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است ظرف مدت سه سال مطابق دستور العملی که به تصویب مجمع عمومی بانکها می رسد، نسبت به بازسازی ساختار مالی و استقرار حاکمیت شرکت در بانک های دولتی اقدام کند.</p> <p>ماده ۱۷- در صورت عدم انجام تکالیف موضوع ماده (۱۶) این قانون، مجازات های زیر نسبت به بانک یا مؤسسه اعتباری متخلف اعمال می شود:</p> <p>الف- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با اخطار قبلی، نسبت به اعمال مجازات های قانونی از جمله ماده (۴۴) قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸ و اصلاحات بعدی آن اقدام می کند.</p> <p>ب- سود بانکها و مؤسسات اعتباری که منشأ آن فعالیت های غیر بانکی شامل بنگاهداری و نگهداری سهام باشد در سال ۱۳۹۵ با نرخ بیست و هشت درصد (۲۸٪) مشمول مالیات می شود. پس از آن، هر سال سه واحد به درصد نرخ مذکور افزوده می شود تا به پنجاه و پنج درصد (۵۵٪) برسد.</p> <p>پ- عایدی املک غیر منقول مازاد بانکها و مؤسسات اعتباری شامل زمین، مستغلات، سر قفلی و اموال مشابه آن در سال ۱۳۹۵ با نرخ بیست و هشت درصد (۲۸٪) مشمول مالیات می شود. پس از آن، هر سال سه واحد درصد به نرخ مذکور اضافه می شود تا به پنجاه و پنج درصد (۵۵٪) برسد. منظور از عایدی املک در این ماده مابه التفاوت قیمت بازاری ملک در ابتدا و انتهای سال مالی است و بانک یا مؤسسه اعتباری که دارای غیر منقول مازاد نگهداری می کند موظف است از سال ۱۳۹۵ به بعد، بر اساس نرخ های مقرر در این ماده، همه ساله مالیات بر عایدی دارای غیر منقول مازاد تحت تملک خود را بپردازد. چگونگی تقویم دارای موضوع این ماده، مطابق آیین نامه اجرایی است که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سازمان امور مالیاتی کشور تهیه می شود و ظرف مدت سه ماه از تاریخ ابلاغ این قانون به تصویب هیئت وزیران می رسد.</p> <p>ت- مدیر عامل و اعضای هیئت مدیره بانکها و مؤسسات اعتباری که به دلایلی جز موارد تبصره «۱» این ماده و یا حکم قضایی مبنی بر عدم واگذاری اموال و سهام موضوع ماده (۱۶) این قانون، اقدام به اجرای این حکم ننمایند به مدت پنج سال از عضویت در هیئت مدیره و نیز تصدی سمت مدیر عاملی بانکها و مؤسسات مالی و یا اعتباری محروم می شوند.</p> <p>تبصره ۱- موارد زیر از شمول مجازات های مقرر در این ماده مستثنی است:</p>

ردیف	نام سند (قانون / تصویب نامه / ...)	مرجع تصویب	تاریخ تصویب	شماره ماده / صفحه	نکات برجسته / نقاط ضعف و قوت / پیامدهای اجرا
					الف- مواردی که بانک یا مؤسسه اعتباری حسب مورد به تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران یا سازمان بورس و اوراق بهادار اقدامات لازم برای واگذاری دارایی‌های موضوع این ماده را انجام داده ولی به علی‌خارج از اراده بانک یا مؤسسه اعتباری، واگذاری آن ممکن نشده باشد. ب- نگهداری اموال منقول یا غیر منقول و سهامی که به تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به صورت قهری به تملک بانک یا مؤسسه اعتباری درآمده باشد، نگهداری این‌گونه اموال و سهام تا یک سال پس از تاریخ تملک، مشمول مجازات‌های موضوع این ماده نیست. تعیین مصادیق قهری بودن تملک، مطابق آیین‌نامه‌ای است که به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه می‌شود و ظرف مدت سه ماه از تاریخ ابلاغ این قانون به تصویب هیئت وزیران می‌رسد. تبصره ۲- نظارت مستقیم بر اجرای این حکم با وزارت امور اقتصادی و دارایی می‌باشد و وزارت مذکور موظف است هر سه ماه یک‌بار گزارش عملکرد حکم این ماده را به کمیسیون‌های اقتصادی و برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی ارائه کند.
۱۱	قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران	مجلس شورای اسلامی	۱۳۹۵/۱۲/۱۴	بند «ح» ماده (۴)	در بند «ح» ماده (۴) این قانون، دولت مکلف گردید که در خصوص توسعه بازار سرمایه با تأکید بر طراحی و مهندسی ابزارهای مالی و کالایی، توسعه بازار انرژی و عرضه نفت خام و فراورده‌های نفتی در بورس انرژی، اصلاح نهادی حاکمیت شرکتی برای شرکت‌های عام و نهادهای مالی اقدام نماید.
۱۲	آیین‌نامه حاکمیت شرکتی در مؤسسات بیمه	شورای عالی بیمه	۱۳۹۶/۰۲/۱۰	ماده ۲۰	با هدف اجرای اصول حاکمیت شرکتی در شرکت‌ها و مؤسسات بیمه‌ای تدوین و ابلاغ شده است.
۱۳	دستورالعمل الزامات ناظر بر حاکمیت شرکتی در مؤسسات اعتباری غیردولتی	شورای پول و اعتبار	۱۳۹۶/۰۲/۱۲	ماده ۱۰۱	همزمان با تصویب آیین‌نامه حاکمیت شرکتی در شورای عالی بیمه، شورای پول و اعتبار نیز مقررات این حوزه را برای تنظیم‌گری به تصویب رسانده است.
۱۴	اصلاحات آیین‌نامه حاکمیت شرکتی در مؤسسات بیمه	شورای عالی بیمه	۱۳۹۶/۱۰/۲۴	ماده ۲	در این مصوبات اصلاحاتی همچون اصلاح تعریف اشخاص مرتبط و حذف ضرورت وجود عضو هیئت مدیره غیرموظف و غیراجرایی و رفع ابهام از برخی مواد انجام شد.
۱۵	اصلاحات آیین‌نامه حاکمیت شرکتی در مؤسسات بیمه	شورای عالی بیمه	۱۳۹۶/۱۲/۱۳	ماده ۱	در این مصوبه اصلاحی، مواردی همچون افزایش امکان تصدی حساب‌رس مستقل از سه سال به چهار سال اصلاح شد.
۱۶	دستورالعمل حاکمیت شرکتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران	هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار	۱۳۹۷/۰۴/۲۷	ماده ۴۴	

ردیف	نام سند (قانون / تصویب نامه / ...)	مرجع تصویب	تاریخ تصویب	شماره ماده / صفحه	نکات برجسته / نقاط ضعف و قوت / پیامدهای اجرا
۱۷	لایحه اصلاح لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت به منظور حمایت از سهامداران خرد	هیئت وزیران	۱۳۹۸/۰۷/۲۴	ماده و ماده هفت	اصلاح قوانین حوزه تجارت به منظور ارتقای نظام حاکمیت شرکتی با تأکید بر حمایت از سهامداران خرد در حوزه‌هایی از جمله: ممنوعیت تملک سهام شرکت اصلی توسط شرکت فرعی در شرکت سهامی، تعیین ترتیبات فروش سهام در شرکت‌های سهامی خاص با اولویت سهامداران سابق، امکان درج موضوع در دستور جلسات مجامع توسط مالکان حداقل پنج درصد از کل سهام شرکت سهامی عام، کاهش مدت زمان نشر دعواتنامه مجمع عمومی و تاریخ تشکیل آن، لزوم تعیین یک عضو هیئت مدیره مستقل در شرکت‌های سهامی عام، اصلاح مواد (۱۲۹)، (۱۳۰) و (۱۳۱) لایحه اصلاحی. در این لایحه انجام شده است که بعضاً در لایحه اخیر التصویب مجلس شورای اسلامی نیز لحاظ شده است.
۱۸	دستور العمل حاکمیت شرکتی ناشران ثبت شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار	هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار	۱۴۰۱/۰۴/۱۸	ماده ۴۴	این دستور العمل نسبت به دستور العمل سابق سازمان بورس و اوراق بهادار به رغم حفظ کلیات در جهت هر چه بهتر اجرا شدن اصول حاکمیت شرکتی به صورت کلی اصلاح و تغییراتی از جمله درج زمان بندی مشخص برای مدیریت با واگذاری سهام شرکت اصلی توسط شرکت فرعی و حذف عضو هیئت مدیره مستقل و ... داشته است.
۱۹	قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	مجلس شورای اسلامی	۱۴۰۲/۰۳/۳۰	از جمله مواد (۲۰) و (۲۸)	معاون تنظیم گری و نظارت بانک مرکزی می تواند مؤسسه اعتباری را ملزم به ارتقای نظام حاکمیت شرکتی و نظارت (کنترل) های داخلی کند.
۲۰	آیین نامه حاکمیت شرکتی در مؤسسات بیمه و مکمل آیین نامه مذکور (آیین نامه شماره ۳/۹۳)	شورای عالی بیمه	۱۴۰۲/۱۱/۱۶	ماده ۴	در این مصوبه نسبت به آیین نامه مصوب ۱۳۹۶ شورای عالی بیمه اصلاحاتی از جمله اضافه شدن مفهوم «عضو غیر موظف» و «عضو حقوقی هیئت مدیره» و حذف اصطلاح «مشاغل اجرایی» و الزام مؤسسه بیمه به اینکه: ۱. اکثریت اعضای هیئت مدیره باید غیر موظف باشند و اعضای موظف نیز نمی توانند رئیس هیئت مدیره یا کمیته های هیئت مدیره باشند. ۲. الزام به ایجاد کمیته های مدیریت ریسک، حسابرسی و کنترل داخلی، انتصابات و جبران خدمات کارکنان، تطبیق مقررات و کمیته سرمایه گذاری به ریاست یکی از اعضای غیر موظف هیئت مدیره.
۲۱	لایحه تجارت	مجلس شورای اسلامی	۱۴۰۳	ماده ۱۳۱۴	موضوع مورد بحث
۲۲	قانون برنامه پنج ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران	مجلس شورای اسلامی	۱۴۰۳/۰۳/۰۱	از جمله بندهای (ب) و (ت) ماده ۵	الف - وزارت امور اقتصادی و دارایی مکلف است با همکاری سایر دستگاه های اجرایی تا پایان سال دوم برنامه اقدامات زیر را انجام دهد: ۱. فراهم نمودن ساز و کارهای مناسب برای ارائه پیشنهاد سهامداران خرد برای طرح در هیئت مدیره و مجامع شرکت ها و افزایش شفافیت معاملات با اشخاص وابسته بر اساس ماده (۱۲۹) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ از طریق اقداماتی مانند افشای جزئیات موضوع معامله، قیمت معامله، فرایند تعیین قیمت، دلایل عدم انجام معامله با اشخاص غیر وابسته و گزارش کارشناسی در مورد قیمت گذاری دارایی مذکور، ۲. ممنوعیت تملک سهام شرکت های سهامی عام توسط شرکت های فرعی یا وابسته به آنها در سال اول در غیر این صورت علاوه بر پرداخت مالیات صاحبان این سهام فاقد حق رأی بوده و در نصاب های مربوط به دعوت و تشکیل مجامع عمومی و تصمیمات آنها منظور نمی شوند. ب- در صورت تملک شرکت های سهامی عام توسط سهامدارانی که با تشخیص شورای رقابت دارای تعارض منافع در زنجیره ارزش آن شرکت باشند و مصداق رویه ضدر قابتی تشخیص داده شوند، ضمن سلب حق رأی از ایشان در هیئت مدیره و مجامع قانونی، سهامداران مذکور ظرف دو سال ملزم به واگذاری سهام هستند به گونه ای که در هیئت مدیره این شرکت ها عضو اصلی و علی البدل با حق رأی بدون حق رأی نباشند.

۳. مفهوم، چارچوب و الزامات حاکمیت شرکتی در نظریات مختلف

بحث حاکمیت شرکتی با تعارض منافع میان صاحبان سرمایه و مدیران با عنوان «مسئله نمایندگی» آغاز می‌شود. به رغم وجود چارچوب‌های نظری مختلف حاکمیت شرکتی به غیر از نظریه نمایندگی از جمله نظریه هزینه معاملات^۱، نظریه ذی نفعان^۲، نظریه نمایندگی مبتنی بر تفکیک میان مالکیت و کنترل است. این مسئله زمانی مطرح می‌شود که نماینده (مدیر) مراقبت و دلسوزی لازم برای حفاظت از اموال کارفرما را به کار نمی‌گیرد. این مسئله جنبه‌های گوناگون دارد برای مثال ممکن است نماینده از اختیار خود برای انحراف اموال یا منافع بنگاه به نفع خودش اقدام کرده یا این مخاطره را متناسب با صلاح و صرفه کارفرما متحمل نشود. همچنین ممکن است میان نماینده و کارفرما عدم تقارن اطلاعات وجود داشته باشد، زیرا در بیشتر موارد سطح دسترسی نماینده به اطلاعات بیشتر از سطح دسترسی کارفرما به اطلاعات است؛ در نتیجه این تقارن اطلاعاتی زمینه‌ساز سوءاستفاده نماینده از اموال شرکت را فراهم می‌کند [۱].

از میان تلاش‌هایی که برای تعریف جامع از حاکمیت شرکتی انجام شده است، تعریف زیر را می‌توان به عنوان تعریف منتخب از این مفهوم بیان کرد که براساس مطالعات تطبیقی در برخی کشورها ارائه شده است:

«نظامی از مقررات گذاری و نظارت بر عملیات شرکت به منظور تعادل بخشی به منافع همه ذی نفعان داخلی شرکت و دیگر ذی نفعان که از رفتار شرکت متأثر می‌شوند، به منظور اطمینان از رفتار مسئولانه شرکت و اطمینان از دستیابی به حداکثر سطح کارایی و سودآوری برای شرکت» [۲]

در سال‌های اخیر شاهد پیشرفت عمده‌ای در زمینه حاکمیت شرکتی در سطح جهانی بوده‌ایم. سازمان‌های بین‌المللی مانند شبکه بین‌المللی حاکمیت شرکتی^۳، اتاق بازرگانی بین‌الملل^۴، بانک جهانی، انجمن مشترک المنافع حاکمیت شرکتی^۵، سازمان توسعه و همکاری اقتصادی^۶، فدراسیون بین‌المللی حسابداران^۷، برخی مؤسسات رتبه‌بندی، صندوق بین‌المللی پول (IMF)، طبق تعریف ارائه شده صندوق بین‌المللی پول (IMF) و سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (OECD) در سال ۲۰۰۱ و ۲۰۰۴ (در سند منتشر شده در سال ۲۰۲۳ نیز با همین عبارات تکرار شده است)، [۹] حاکمیت شرکتی عبارت است ساختار روابط و مسئولیت‌ها در میان یک گروه اصلی شامل سهام‌داران، اعضای هیئت مدیره و مدیر عامل برای ترویج بهتر عملکرد در رقابتی لازم جهت دستیابی به هدف‌های اولیه مشارکت. به عبارت دیگر، حاکمیت شرکتی رویه‌ها و فرایندهایی است که طبق آن سازمان هدایت و کنترل می‌شود. ساختار راهبری شرکتی توزیع حقوق و مسئولیت‌ها میان فعالان مختلف سازمان مانند هیئت مدیره، مدیران، سهام‌داران و دیگر ذی نفعان را مشخص و قواعد و رویه‌هایی را برای تصمیم‌سازی معین می‌کند. [۳]

اصول حاکمیت شرکتی در مراجع فراملی مختلفی از جمله سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (OECD)، هیئت خدمات مالی اسلامی (IFSB)^۸ و بانک تسویه بین‌المللی (BIS)^۹ از جنبه‌های مختلف دارای مشابهت هستند و هیچ کدام به تنهایی نمی‌توانند ویژگی‌های مطرح شده را پوشش دهند. براساس اسناد منتشر شده این سه نهاد، حمایت از حقوق ذی نفعان، اطمینان از اداره شرکت در راستای اساسنامه، استفاده بهینه از منابع بانکی و سهام‌داران، مدیریت ریسک، رعایت اصل انصاف، امانت‌داری، جلوگیری از فساد، رعایت حقوق سهام‌داران خرد در مقابل سهام‌داران عمده و استقرار سیستم گزارشگری مناسب، ۹ ویژگی با اهمیت اجرای حاکمیت شرکتی هستند. [۴]

به رغم ویژگی‌های یادشده، مطالعه ادبیات موجود در حوزه حاکمیت شرکتی، نشان می‌دهد برای استقرار این نظام، الزامات حداقلی مورد نیاز است که در چهار گروه قاعده‌گذاری، الزامات ناظر بر اداره شرکت، الزامات ناظر بر حسابرسی و الزامات ناظر بر حمایت از سهام‌داران قرار

1. Transaction Cost Theory of Firm
2. Stakeholder Theory
3. International Corporate Governance Network (ICGN)
4. International Chamber of Commerce (ICC)
5. Commonwealth Association for Corporate Governance
6. Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)
7. International Federation Accounting (IFAC)
8. Islamic Financial Services Board
9. Bank for International Settlements

می گیرد. [۵] در خصوص الزامات قاعده گذاری در ایران در زمینه الزامات حاکمیت شرکتی در قسمت قبل، سوابق مربوط به طور خلاصه بیان شد. در ادامه این نوشته، با توجه به اهمیت الزامات ناظر بر اداره شرکت و حمایت از سهام داران، این دو ویژگی را در لایحه جدیدالتصویب لایحه تجارت بررسی خواهیم کرد.

۴. مفهوم، چارچوب و الزامات حاکمیت شرکتی در لایحه تجارت

تصریح و وضع قانون در حوزه حاکمیت شرکتی، بنا به نظر اکثر صاحب نظران امری ضروری بوده که این موضوع در مقایسه با مفاد قانون تجارت فعلی و لایحه قانون اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب سال ۱۳۴۷ از نوآوری ها و محاسن مصوبه مجلس شورای اسلامی محسوب می شود. در لایحه تجارت، ذیل گفتار ششم از مبحث شرکت سهامی عام، به صراحت در قالب ۷ ماده (از ماده ۷۹۱ تا ۷۹۷ لایحه) به این موضوع پرداخته شده است. همچنین در تبصره ماده (۷۷۱) نیز به صراحت به ضرورت رعایت نظام حاکمیت شرکتی برای انتخاب مدیر مستقل تأکید شده است. با وجود این موضوع، با توجه به چارچوب و مفهوم مضیقی که درباره نظام حاکمیت شرکتی در نظرهای مختلف وجود دارد، موضوع ممنوعیت یا محدودیت در تملک سهام شرکت های تابع یا وابسته شرکت اصلی، امکان دعوت سهام داران برای تشکیل مجمع عمومی و اقامه دعوی علیه نیز از مباحثی است که ذیل عنوان نظام حاکمیت شرکتی بحث می شود که این موضوع در گفتار مربوط به نظام حاکمیت شرکتی تبیین نشده است و در مواد پراکنده از جمله مواد (۵۳۹)، (۵۴۰)، (۵۹۶)، (۵۹۷)، (۶۶۴) و (۶۶۵) لایحه به آن اشاره شده است. در ادامه ضمن اشاره به مفاد مواد مذکور، در دو تقسیم بندی کلی الزامات مربوط به اداره شرکت و الزامات مربوط به حمایت از سهام داران، برخی از نوآوری ها، ابهام ها و ملاحظات مربوط به این موضوع به طور خلاصه بیان می شود:

۴-۱. احکام مربوط به الزامات حمایت از سهام داران

همان طور که بیان شد لایحه تجارت به صراحت برخی از الزامات مربوط به حاکمیت شرکتی را تحت این عنوان ذیل گفتار ششم از مبحث شرکت سهامی عام، در قالب ۷ ماده (از ماده ۷۹۱ تا ۷۹۷ لایحه) بیان کرده است، لیکن احکام مربوط به حمایت از سهام داران در مواد مختلفی از جمله مواد (۵۳۹)، (۵۴۰)، (۵۹۶)، (۵۸۶)، (۵۹۷)، (۶۶۴)، (۶۶۵)، (۷۷۲) و (۷۹۲) لایحه تجارت، مورد اشاره قرار گرفته است که از جمله آن احکام مربوط به موضوع های مربوط به «معامله با اشخاص وابسته» و «دعوی مشتق» است که در این قسمت مورد بررسی قرار می گیرد. به طور کلی احکام این حوزه با وجود اصلاح قوانین سابق در راستای وضع الزاماتی مربوط به اصول حاکمیت شرکتی متناسب با آخرین استانداردهای موجود، در برخی موارد با وجود نوآوری های قابل ملاحظه، قابلیت ارتقا و شفافیت بیشتر را دارند و بدینسان هم راستایی آنها با استانداردهای بین المللی در جهت اداره شرکت برابر ضوابط مربوطه و نیز مراعات حقوق سهام داران خرد نیز ارتقا خواهد یافت. [۶]

جدول ۳. بررسی احکام لایحه در بخش الزامات مربوط به حمایت از سهام‌داران

شماره ماده	مفاد مواد	برخی از نوآوری‌ها، ابهام‌ها و ایرادهای احکام مربوط
۵۳۹	ماده ۵۳۹- شخص یا اشخاصی که حداقل ده درصد (۱۰٪) سرمایه شرکت به آنها تعلق دارد همواره می‌توانند دعوت شرکا و یا سهام‌داران را برای تشکیل مجمع عمومی به‌صورت مکتوب و با قید دستور جلسه از مدیر یا هیئت‌مدیره شرکت تقاضا کنند و مدیر یا هیئت‌مدیره باید حداکثر تا ده روز مجمع مورد درخواست را با رعایت تشریفات قانونی دعوت نمایند. در صورت عدم اجابت این درخواست ظرف مهلت مذکور، درخواست‌کننده یا درخواست‌کنندگان می‌توانند از بازرس یا بازرسان شرکت بخواهند مجمع مورد تقاضا را حداکثر تا پنج روز با رعایت تشریفات قانونی دعوت کنند. اگر بازرس یا بازرسان شرکت نیز ظرف این مهلت مجمع مورد درخواست را دعوت نکنند، درخواست‌کننده یا درخواست‌کنندگان می‌توانند به‌طور مستقیم نسبت به دعوت مجمع اقدام کنند، مشروط بر اینکه کلیه تشریفات مربوط به دعوت را رعایت و در مفاد دعوت به عدم اجابت درخواست خود از جانب مدیر یا هیئت‌مدیره و بازرس یا بازرسان شرکت تصریح کنند. در مورد این ماده دستور جلسه مجمع فقط موضوع یا موضوع‌هایی است که در تقاضانامه ذکر شده است.	در فرض عدم اجابت مدیر یا مدیران به درخواست برگزاری مجمع عمومی، در چنین شرایطی، آنان موافق با برگزاری این مجمع نیستند. بنابراین، مدیریت این جلسه را نیز به‌تبع نمی‌پذیرند. از این‌رو، می‌توان شیوه برگزاری چنین مجمعی از نظر رئیس و ناظران را نیز مشخص نمود تا ملاحظه مذکور تأمین شود.
۵۴۰	ماده ۵۴۰- دارندگان حداقل پنج درصد (۵٪) سرمایه شرکت می‌توانند تا پیش از انتشار دعوت‌نامه مجمع عمومی عادی به‌صورت مکتوب از دعوت‌کننده مجمع درج موارد مدنظر خود را در دستور اولین جلسه مجمع تقاضا کنند. در این صورت دعوت‌کننده مجمع مکلف است موارد تقاضا شده را که در صلاحیت مجمع عمومی عادی است، در دستور جلسه مجمع قرار دهد.	در این ماده، با تعیین ضمانت اجرای عدم اجابت نظر دارندگان حداقل (۵) درصد از سرمایه شرکت، توسط مرجع دعوت‌کننده مجمع کارآمدی لازم را می‌یابد.
۵۸۶	ماده ۵۸۶- شرکا و یا سهام‌دارانی که بیش از ده درصد سرمایه شرکت را دارند و نیز مدیر یا هریک از اعضای هیئت‌مدیره شرکت و نمایندگان حقیقی اعضای حقوقی هیئت‌مدیره، مدیرعامل، شرکت مادر و شرکت‌های فرعی یا وابسته شرکت و نیز اشخاص حقوقی که هریک از اشخاص مذکور مدیر، مدیرعامل، شرکت مادر، فرعی یا وابسته آنها هستند، نمی‌توانند در معاملاتی که با شرکت یا به حساب شرکت انجام می‌شود، بدون اجازه هیئت‌مدیره به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم، طرف معامله واقع و یا در آن سهیم شوند. در صورت اجازه نیز هیئت‌مدیره باید بازرس یا بازرسان شرکت را بلافاصله از مفاد معاملاتی که اجازه آن را داده است مطلع کند و مراتب را به اولین مجمع عمومی عادی گزارش دهد. بازرس یا بازرسان نیز باید ضمن گزارشی ویژه مشتمل بر جزئیات معامله مذکور، نظر خود را درباره انجام این‌گونه معاملات در شرایط منصفانه و متعارف و رعایت حقوق کلیه شرکا و یا سهام‌داران و قوانین و مقررات مربوط، به‌طور کتبی ظرف ده روز به هیئت‌مدیره اعلام و به مجمع مذکور نیز تقدیم نمایند. ذی‌نفع در معامله، در جلسه هیئت‌مدیره هنگام اخذ تصمیم نسبت به معامله مذکور حق رأی نخواهد داشت و با اکثریت آرای حاضرین دارای حق رأی تصمیم‌گیری می‌شود.	منظور از اکثریت مذکور در این ماده برای تصمیم‌گیری چون شامل اکثریت مطلق و نسبی می‌شود، با تصریح در این خصوص کارآمدی این اقدام تکمیل می‌گردد.
۵۹۶	ماده ۵۹۶- شخص یا اشخاصی که حداقل یک دهم مجموع سرمایه شرکت به آنها تعلق دارد می‌توانند علیه مدیر یا اعضای هیئت‌مدیره و بازرس یا بازرسان به نام شرکت و به هزینه خود دعوای مسئولیت مدنی اقامه و جبران خسارات وارد شده به شرکت و خسارت دادرسی را مطالبه کنند یا حسب مورد از طرف شرکت به‌عنوان شاکی، تعقیب کیفری مدیر یا اعضای هیئت‌مدیره و بازرس یا بازرسان متخلف را از دادستان درخواست نمایند.	۱. عبارت «محکومیت اقامه‌کننده دعوی» مذکور در این ماده می‌تواند اصلاح شود چرا که اقامه‌کننده دعوا لزوماً محکوم نخواهد شد، بلکه رأی به نفع او صادر نمی‌شود و این به‌معنای محکومیت اقامه‌کننده دعوا یا خواهان نیست. پیشنهاد می‌شود به‌جای آن جمله، از جمله زیر استفاده شود: «در صورت عدم محکومیت مدیر یا اعضای هیئت‌مدیره یا بازرس یا بازرسان، هزینه‌ها و خسارات برعهده اقامه‌کننده دعوا است.»
	۲. در تبصره «۲» ماده (۵۹۶)، از آنجا که اولین مجمع عمومی پس از ورود خسارت، لزوماً بلافاصله اتفاق نمی‌افتد و ممکن است یک سال پس از این امر باشد، صرف ارائه گزارش به مجمع عمومی ممکن است حقوق سهام‌داران را تأمین نکند. برای نمونه، با گذشت (۶) ماه از تاریخ صدور چک از جانب ثالث در وجه شرکت، امکان اقامه دعوای کیفری از بین خواهد رفت. لذا باید مدیران را به برگزاری مجمع عمومی عادی به‌طور فوق‌العاده الزام کرد. با رفع این ملاحظه، کارآمدی نوآوری مربوطه تکمیل می‌شود.	۲. تبصره ۱- در شرکت‌های فاقد هیئت‌مدیره، اجازه از مدیر اخذ می‌شود و چنانچه خود مدیر، طرف معاملات مذکور در این ماده باشد باید ضمن گزارش مراتب به اولین مجمع عمومی عادی، بازرس یا بازرسان را از وقوع چنین معاملاتی مطلع کند. تبصره ۲- اجرای حکم این ماده در خصوص شرکت‌های تک‌عضو متفی است.

شماره ماده	مفاد مواد	برخی از نوآوری‌ها، ابهام‌ها و ایرادهای احکام مربوط
۵۹۷	ماده ۵۹۷- تصمیمات مجامع عمومی، مقررات اساسنامه و هیچ نوع توافقی نمی‌تواند حق شرکا، و یا سهام‌داران در مورد اقامه دعوی مدنی یا کیفری موضوع ماده (۵۹۶) این قانون را محدود کند.	برای افزایش کارایی این ماده، برای مفاد این ماده ضمانت اجرا تعیین شود. بدین نحو که تصمیمات مجامع عمومی، مقررات اساسنامه و هر نوع توافقی که برخلاف مفاد ماده (۵۹۶) این قانون باشد، باطل و بلااثر است.
۶۶۴	ماده ۶۶۴- شرکت تجاری نمی‌تواند به‌طور مستقیم یا به‌وسیله شرکت‌های تابع و وابسته به خود سهام یا سهم‌الشرکه خود را تملک کند، لکن شرکت‌های سهامی عام، مختلط سهامی عام و تعاونی سهامی عام می‌توانند به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم و از طریق شرکت‌های تابع و وابسته به خود مجموعاً ده درصد (۱۰٪) از سهام خود را تملک کنند. سهام مذکور فاقد سود، حق تقدم و حق رای است و در نصاب مجامع عمومی لحاظ نمی‌شود و منافع آن پس از انحلال شرکت به نسبت میان سهام‌داران تقسیم می‌گردد.	۱. برای افزایش شفافیت و ارتقای تاثیر مفید این ماده پیشنهاد می‌شود به مفاد بند «ب» ماده (۲۸) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور و همچنین جزء «۲» بند «الف» و جزء «۲» بند «ب» و تبصره ماده (۵) قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت و همچنین مفاد بند «ج» ماده (۹) قانون مزبور نیز توجه شود و در قالب تکمیل ماده یا ذیل تبصره‌ای از آن این امر مد نظر قرار گیرد. ۲. در راستای تکمیل کارآمدی مفاد این ماده، پیشنهاد می‌شود مقرر تعیین شده درخصوص حد نصاب نگهداشت سهام خزانه توسط شرکت‌های سهامی عام، مختلط سهامی عام و تعاونی سهامی عام که تابع مقررات تدوین و ابلاغ شده از سوی سازمان بورس و اوراق بهادار هستند کماکان ملزم به رعایت مقررات مزبور باشند. بدین‌ترتیب، سازمان بورس و اوراق بهادار هر زمان بنا به اقتضای شرایط و عرضه و تقاضای بازار بتواند حد نصاب‌های لازم را (اعم از ۱۰٪) درصد یا کمتر و بیشتر) تعیین و به شرکت‌های تحت نظارت خود ابلاغ کند و با استفاده از این ابزار، به حفظ حقوق سهام‌داران در راستای اصول حاکمیت شرکتی مورد تاکید بوده و منجر به ثبات در این بازار و تنظیم‌گری صحیح در آن خواهد شد. شایان ذکر است شورای عالی بورس و اوراق بهادار در این زمینه مصوبه‌ای با عنوان «آیین‌نامه خرید، نگهداری و عرضه سهام خزانه» مصوب ۱۳۹۴/۰۴/۱۵ دارد. سازمان بورس و اوراق بهادار نیز در این باره «دستورالعمل اجرایی خرید، نگهداری و عرضه سهام خزانه» مصوب ۱۳۹۴/۰۴/۰۳ را وضع کرده است. علاوه بر این، در ماده (۲۸) «دستورالعمل حاکمیت شرکتی ناشران ثبت شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار» مصوب ۱۴۰۱/۰۷/۱۸ نیز به موضوع تملک سهام شرکت اصلی از سوی شرکت‌های فرعی اشاره شده است و این اختیار برای سازمان در نظر گرفته شده تا برای حمایت از بازار سرمایه اجرای آن را تعویق اندازد. ۳. از آنجاکه موضوع انتقال سهام شرکت اصلی که در اختیار خود یا شرکت‌های فرعی است، می‌توان زمان‌بندی مشخصی برای اجرای این ماده در نظر گرفته شود تا مشابه مقرر فوق‌الذکر از سازمان بورس و اوراق بهادار، شرکت‌ها فرصتی برای انطباق وضعیت خود با این مقرر داشته باشند.
۶۶۵	ماده ۶۶۵- هرگاه شرکت تجاری برخلاف ماده (۶۶۴) این قانون و تبصره آن مستقیم و یا غیرمستقیم سهام یا سهم‌الشرکه خود را تملک کند، باید آن را ظرف سه ماه به‌طریق مقتضی واگذار نماید. در غیر این صورت، باید با ابطال سهام یا سهم‌الشرکه، سرمایه خود را به همان میزان کاهش دهد. هر ذی‌نفع نیز می‌تواند الزام شرکت به این امر را از دادگاه صالح درخواست کند. سهام یا سهم‌الشرکه مذکور تا زمان ابطال، فاقد سود، حق تقدم و حق رای است و در نصاب مجامع عمومی لحاظ نمی‌شود و منافع آن پس از انحلال شرکت به نسبت میان سهام‌داران و یا شرکا تقسیم می‌گردد.	می‌توان برای تکمیل این حکم، به نحوه و میزان مسئولیت احتمالی هیئت‌مدیره، مدیرعامل و بازرس در تخلف از ماده (۶۶۴) تصریح نمود.
۷۷۲	ماده ۷۷۲- در مورد مواد (۷۶۸)، (۷۶۹)، (۷۷۰) و (۷۷۱) این قانون، اساسنامه شرکت نمی‌تواند نصاب کمتر از آنچه در مواد مذکور تعیین شده است، مقرر دارد.	این حکم واجد جنبه نوآوری بوده و راهگشای امور شرکتها می‌باشد.
۷۹۲	ماده ۷۹۲- شرکت‌های سهامی عام مکلفند با رعایت قوانین و مقررات بازار سرمایه، توزیع سود خود را مطابق دستورالعملی که به تصویب سازمان بورس و اوراق بهادار می‌رسد، انجام دهند. زمان‌بندی پرداخت سود سهام باید به‌گونه‌ای باشد که در هر صورت، سود سهام‌داران دارای سهام کتتری، پیش از سایر سهام‌داران پرداخت نشود.	با توجه به حمایت جدی قانونگذار در موضوع توزیع سود در این حکم از سهام‌داران حتی در مقایسه با سهام‌داران کتتری شرکت، نسبت این ماده با ماده (۶۴۱) ^۱ این لایحه که توزیع سود شرکت‌های سهامی عام را مطابق با دستورالعمل سازمان بورس و اوراق بهادار دانسته است را می‌توان مشخص نمود، این موضوع درخصوص سهام‌داران عمده نیز همراه با تبیین تعریف آن می‌تواند تصریح شود.

۱. ماده ۶۴۱- «نحوه پرداخت سود قابل تقسیم به‌وسیله مجمع عمومی عادی تعیین می‌شود. در صورتی که مجمع مذکور در مورد نحوه پرداخت سود تصمیمی نگیرد، مدیر یا هیئت‌مدیره نحوه پرداخت را تعیین می‌کنند. در هر حال، پرداخت سود به شرکا و یا سهام‌داران باید حداکثر ظرف دو ماه پس از تصمیم مجمع عمومی عادی در مورد تقسیم سود، انجام شود».

۲-۴. الزامات مربوط به اداره شرکت

در این قسمت احکام جدید که در لایحه تجارت در راستای اجرای اصول حاکمیت شرکتی که به صورت نوآورانه پیش بینی شده است، با تأکید بر الزامات مربوط به اداره شرکت به همراه برخی راهکارهای ارتقای آن ایفاد می‌گردد.

همان‌طور که بیان شد نوآوری لایحه تجارت در این خصوص، تبیین و تصریح به لزوم رعایت حاکمیت شرکتی و درج آنها به صراحت ذیل گفتار ششم از مبحث شرکت سهامی عام، در قالب ۷ ماده (از ماده ۷۹۱ تا ۷۹۷ لایحه) است. اکثر احکام مندرج در این ۷ ماده مربوط به الزامات برای اداره شرکت در اصول حاکمیت شرکتی است.

به‌طور کلی تعیین برخی از اصول از جمله الزام به تعیین عضو هیئت‌مدیره مستقل و نحوه انتخاب آن از ضروریات اجرای اصول حاکمیتی است که با تصریح در قانون تأمین خواهد شد؛ چراکه عملاً از سنخ قانونگذاری بوده و حقوق افراد در آن تعیین می‌شود.

جدول ۴. بررسی احکام لایحه در بخش الزامات مربوط به اداره شرکت

شماره ماده	مقاد مواد	برخی از نوآوری‌ها، ابهام‌ها و ایرادهای احکام مربوط
۷۷۱	ماده ۷۷۱- در مجمع عمومی عادی تصمیمات با اکثریت بیش از نصف آرای حاضران در جلسه رسمی معتبر است، مگر در مورد انتخاب اعضای هیئت‌مدیره و بازرسان که اکثریت نسبی کافی است. در مورد انتخاب اعضای هیئت‌مدیره، تعداد آرای هر رأی‌دهنده در عدد اعضای اصلی هیئت‌مدیره که باید انتخاب شوند، ضرب می‌شود و حق رأی هر رأی‌دهنده برابر با حاصل‌ضرب مذکور است. رأی‌دهنده می‌تواند آرای خود را به یک نفر بدهد یا آن را بین چند نفر تقسیم کند. در صورت تعدد بازرسان نیز رعایت ترتیبات مذکور الزامی است. تبصره- مفاد این ماده نافی امکان انتخاب مدیر مستقل در چهارچوب نظام حاکمیت شرکتی نیست.	تبصره ماده با ارائه تعریف از مدیر مستقل و نظام حاکمیت شرکتی تکمیل می‌گردد. برای تعریف مدیر مستقل، تعریف زیر پیشنهاد می‌شود: «مدیر مستقل، مدیری است که فاقد رابطه سهامداری، استخدامی یا تجاری با شرکت تحت مدیریت خود باشند.»
۷۹۱	ماده ۷۹۱- هیئت‌مدیره شرکت مکلف به استقرار نظام حاکمیت شرکتی و اطمینان از اجرای آن در شرکت و شرکت‌های تابع و فرعی مطابق آیین‌نامه اجرایی است که با رعایت این قانون ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این قانون، به پیشنهاد شورای عالی بورس به تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی می‌رسد.	۱. ضمن تمجید مجدد از وضع مقرر و احکام مربوط به اصول حاکمیت شرکتی در لایحه تجارت و تصریح به برخی از چارچوب‌های کلی حاکمیت شرکتی، به این نکته می‌توان اشاره نمود که ریز ساختارها و قواعد مربوط به این موضوع در صلاحیت قانونگذار است که چارچوب رعایت این اصول را به‌طور مشخص و مبتنی بر استانداردها و اصول به‌روز حاکمیت شرکتی تبیین کند، لیکن در خصوص نحوه اجرا و یا زمان‌بندی و یا نحوه انعکاس این قواعد در اساسنامه شرکت‌ها را می‌توان جهت اجرای بند «۵» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری مبتنی بر «تعیین حدود اختیارات و صلاحیت مراجع وضع قوانین و مقررات» به نهادهای متولی حوزه اجرایی و یا تنظیم‌گری واگذار نمود. ۲. در خصوص واگذاری تصویب آیین‌نامه اجرایی استقرار نظام حاکمیت شرکتی و اطمینان از اجرای آن در شرکت و شرکت‌های تابع و فرعی با پیشنهاد شورای عالی بورس به وزیر امور اقتصادی و دارایی با توجه به اینکه مصوبات شورای عالی بورس بنابر تبصره ماده (۴) قانون بازار اوراق بهادار، «پس از تأیید وزیر امور اقتصادی و دارایی لازم‌الاجرا خواهد بود»، نیازی به ارائه پیشنهاد از سوی این شورا به وزیر امور اقتصادی و دارایی برای تصویب آیین‌نامه نیست. البته هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار به وضع مقررات ارتقای حکمرانی شرکتی و اصلاح مقررات آن از جمله دستورالعمل حاکمیت شرکتی ناشران ثبت شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار اقدام کرده است. لیکن از مزایای این لایحه این است که اقدامات سازمان بورس پس از تصویب این لایحه تحت حمایت قانونگذار قرار گرفته و الزام و تکلیف نیرومندتری برای رعایت حقوق سهامداران محسوب می‌شود؛ چرا که مصوبات بورس در حال حاضر و قبل از تصویب نهایی لایحه تجارت، صرفاً ضمانت اجرای بورسی داشته و نیروی فراتر از سازوکارهای بورسی است. این امر نیز از نوآوری‌ها و مزایای این لایحه محسوب می‌شود.

شماره ماده	مقاد مواد	برخی از نوآوری‌ها، ابهام‌ها و ایرادهای احکام مربوط
۷۹۳	ماده ۷۹۳- اعضای هیئت‌مدیره نباید هم‌زمان، مدیرعامل شرکت یا از کارکنان زیر نظر مدیرعامل باشند. وظایف، اختیارات و مسئولیت‌های رئیس هیئت‌مدیره، مدیرعامل و سایر اعضای هیئت‌مدیره، نحوه تنظیم دستور جلسات هیئت‌مدیره و نحوه تصمیم‌گیری و تمویب آن در قالب منشور هیئت‌مدیره باید به‌طور صریح و منجز تعیین شود و به تصویب هیئت‌مدیره برسد. همچنین وظایف، اختیارات و مسئولیت‌های افراد فوق‌الذکر نباید هیچ‌گونه تداخل با یکدیگر داشته باشند. رئیس هیئت‌مدیره، مسئول اداره اثربخش جلسات هیئت‌مدیره و قرار دادن مسائل مهم و راهبردی شرکت در دستور جلسات هیئت‌مدیره است.	این موضوع یکی از اصول مورد تأکید در اصول حاکمیت شرکتی است که مورد پیش بینی قرار گرفته و از اقدامات عملی موثری است که در این لایحه و به ویژه در این ماده به آن تصریح شده است. لیکن نحوه نگارش آن با لحاظ موارد زیر قابل ارتقا است. توضیح آنکه، نظر به اینکه هیئت‌مدیره به نمایندگی از سهام‌داران شرکت عهده‌دار اداره امور شرکت هستند، لذا وظایف و اختیارات ایشان باید در اساسنامه مشخص شود و درج آن در منشور داخلی که ماهیت آن در این ماده مشخص نیست، فاقد اثر حقوقی و الزام‌آور است. لذا می‌توان برای عدم تدوین چنین منشوری از سوی هیئت‌مدیره ضمانت اجرایی در نظر گرفت.
۷۹۴	ماده ۷۹۴- هیئت‌مدیره باید به‌منظور حفاظت از دارایی‌ها و منابع شرکت در برابر اتلاف، تقلب و سوءاستفاده، همچنین به‌منظور تحقق کارایی و اثربخشی عملیات شرکت و گزارشگری مالی و غیرمالی شرکت و رعایت قوانین و مقررات، سازوکارهای نظارت (کنترل) داخلی را در شرکت ایجاد نماید و واحد حسابرسی داخلی را تشکیل و مورد نظارت قرار دهد.	با توجه به نوآوری این بخش در رابطه با ضرورت تعیین ساختارها یا تشکیل کمیته‌های داخلی که این حکم، درمصد اعمال آن است، برخی از تأکیدات اصول حاکمیت شرکتی از جمله حضور اعضای مستقل هیئت‌مدیره در این کمیته‌ها قابل انجام است. از طرف دیگر، با عنایت به اینکه چنین ضوابطی هزینه‌های اداره شرکت را بالا می‌برد، تعیین شرکت‌های مشمول و چارچوب اجرای آن بسیار ضروری است. در این ماده، با توجه به ابتکار پیش بینی تکلیف جهت ایجاد سازوکارهای کنترل داخلی، می‌توان با الحاق معیارهای لازم برای استقرار این فرایند، زمینه شفافیت و بستر کامل اجرای صحیح ماده را فراهم نمود.
۷۹۵	ماده ۷۹۵- اعضای هیئت‌مدیره غیر از آنچه که در مجمع عمومی صاحبان سهام تعیین شده است، نمی‌توانند جوهری را تحت عنوان پاداش یا سایر عناوین، برای سبقت خود به‌عنوان عضو هیئت‌مدیره، مقرر نمایند.	این موضوع نیز هم از قواعد اصول حاکمیت شرکتی است و هم از راه‌های مدیریت تعارض منافع.
۷۹۶	ماده ۷۹۶- وظایف هیئت‌مدیره در موارد زیر غیرقابل تفویض است: ۱. انتخاب هیئت عامل یا مدیرعامل و قائم مقام وی، اعضای کارگروه‌های خطر (کمیته‌های ریسک)، حسابرسی، -اتصایات و جبران خدمات و سایر کارگروه‌های (کمیته‌های) هیئت‌مدیره، مدیر حسابرسی داخلی و نظارت بر عملکرد آنان، ۲. معرفی عضو یا اعضای هیئت‌مدیره برای شرکت‌های فرعی و وابسته و تعیین نماینده عضو حقوقی هیئت‌مدیره در شرکت‌های فرعی و وابسته، ۳. تعیین حقوق، مزایا و پاداش مدیرعامل و قائم مقام وی، اعضای کارگروه (کمیته) حسابرسی و سایر کارگروه‌های (کمیته‌های) هیئت‌مدیره که عضو هیئت‌مدیره نیستند و مدیر حسابرسی داخلی و مبلغ و محتوای قراردادهای حسابرسی داخلی، ۴. تمویب برنامه راهبردی، خط‌مشی‌های اجرایی، منشور اخلاق سازمانی، آیین‌نامه‌های لازم جهت اداره امور و فعالیت‌ها از جمله آیین‌نامه استخدام، معاملات، حقوق و دست‌مزد، تعیین صلاحیت، تعیین سبقت و سایر مقررات شرکت، ۵. کسب اطمینان از استقرار سازوکارهای مناسب برای مدیریت خطر (ریسک)، ۶. تصویب و افشای معاملات با اهمیت شرکت با اشخاص وابسته، ۷. تصویب معاملات با اهمیت مربوط به دارایی‌های ثابت مشهود و نامشهود و سرمایه‌گذاری‌ها و استقراض، ۸. تعیین شرایط ترهین و توثیق عمده اموال و هبه یا صلح اموال یا حقوق شرکت، ۹. تصویب بودجه سالانه شرکت و نظارت بر اجرای آن، تبصره- در صورتی که طبق اساسنامه، مجمع عمومی به‌عنوان مرجع تصویب بودجه سالانه شرکت تعیین شده باشد، هیئت‌مدیره پس از تصویب بودجه سالانه، آن را جهت تصویب نهایی به مجمع عمومی ارائه می‌کند. ۱۰. تمویب سیاست‌های مربوط به تعیین قیمت و شرایط فروش محصولات و ارائه خدمات.	مفاد این ماده یکی از نوآوری‌های قابل تقدیر لایحه تجارت در زمینه نحوه اداره شرکت به شمار می‌رود؛ زیرا هم اکنون و قبل از تصویب نهایی این لایحه در زمینه امکان یا عدم امکان تفویض وظایف هیئت مدیره در قانون تجارت خلأ قانونی وجود دارد؛ در حالی که در حقوق برخی از کشورها از جمله در قانون تجارت فرانسه، در این زمینه مقرراتی در نظر گرفته شده است. در این راستا و به منظور تکمیل این نوآوری می‌توان تصریح نمود که تفویض اختیار فقط به یک عضو هیئت مدیره ممکن است (تا شخص خارج از شرکت وارد امور شرکت نشود) و هر مدیر فقط می‌تواند نماینده یک مدیر دیگر باشد (که شورایی بودن هیئت مدیره حفظ شود) و اینکه این تفویض مستمر نباشد بلکه در هر جلسه این نمایندگی داده شود. و اعطای نمایندگی یا تفویض وظایف در موارد مجاز، صرفاً کتبی باشد.

شماره ماده	مفاد مواد	برخی از نوآوری‌ها، ابهام‌ها و ایرادهای احکام مربوط
۷۹۷	ماده ۷۹۷- جلسات هیئت‌مدیره باید در هر ماه حداقل یک‌بار برگزار شود. ترتیب و تاریخ برگزاری جلسات هیئت‌مدیره باید در اولین جلسه هیئت‌مدیره برای دوره‌های شش‌ماهه به تصویب هیئت‌مدیره برسد. هیئت‌مدیره باید تعداد جلسات برگزار شده طی سال و جلسات کارگروه‌های (کمیته‌های) تخصصی و دفعات حضور هر یک از اعضای هیئت‌مدیره در جلسات را در گزارش سالانه خود به مجمع عمومی صاحبان سهام درج نماید.	تعیین میزان حداقل برای تشکیل جلسات هیئت‌مدیره و لزوم گزارش آن به مجمع عمومی یکی از نوآوری‌های این لایحه و در راستای حاکمیت شرکتی محسوب می‌شود. زیرا هم اکنون قانون تجارت برای مدت زمان حداقلی برای تشکیل جلسات هیئت‌مدیره و لزوم گزارش آن به مجمع عمومی، حکم مصرحی ندارد.

۵. جمع‌بندی و پیشنهادها

نوآوری لایحه تجارت در این خصوص، تبیین و تصریح به لزوم رعایت حاکمیت شرکتی و درج الزامات آنها به صراحت ذیل گفتار ششم از مبحث شرکت سهامی عام، در قالب ۷ ماده (از ماده ۷۹۱ تا ۷۹۷ لایحه) است که اکثر احکام مندرج در این ۷ ماده مربوط به الزامات مربوط به اداره شرکت در اصول حاکمیت شرکتی است. این در حالی است که احکام دیگری که ذیل الزامات حمایت از سهام‌داران تحت اصول حاکمیت شرکتی قابل تبیین و تقسیم‌بندی است در مواد دیگر این لایحه جدیدالتصویب مورد اشاره قرار گرفته است. از جمله مواد مربوط به این موضوع می‌توان به مواد (۵۳۹)، (۵۴۰)، (۵۹۶)، (۵۸۶)، (۵۹۷)، (۶۶۴)، (۶۶۵)، (۷۷۲) و (۷۹۲) لایحه تجارت تأکید کرد.

به‌طور کلی وضع قاعده و تصریح به احکام الزام‌آور حاکمیت شرکتی در قوانین از اولویت‌های اصلاح قوانین حوزه شرکت‌های تجاری بود که در این لایحه به صراحت با تعیین چارچوب‌های مشخص تبیین و تصریح شده است؛ با توجه به اینکه در مقررات این حوزه از سوی تنظیم‌گران بخشی از جمله سازمان بورس و اوراق بهادار، بانک مرکزی و بیمه مرکزی وضع مقرر شده است، مطلوب است که احکامی که نیازمند قانونگذاری بوده و در قالب تنظیم و وضع مقررات قابل اجرا نیست پیش‌بینی شود، از جمله موضوع نحوه انتخاب عضو هیئت‌مدیره مستقل و همچنین وضع ضمانت اجرا، عدم اجرای برخی از اصول حاکمیت شرکتی، نیازمند تصریح قانون است که این امر موجب ارتقای احکام این حوزه خواهد بود.

از طرف دیگر تبیین برخی از مفاهیم این حوزه با عنایت به ادبیات متعدد و متنوع در نهادهای بین‌المللی و برخی کشورها و همچنین نحوه اجرای دقیق برخی از اصول، می‌تواند راهگشا باشد. توسعه شمول برخی احکام و اصول حاکمیت شرکتی که با ابتکار این مصوبه برای شرکت‌های سهامی عام پیش‌بینی شده، نسبت به شرکت‌های سهامی خاص، موجب تکمیل این اقدام رو به جلو خواهد بود.

- [۱] الزامات ناظر بر ارکان اداره و حسابرسی شرکت‌های سهامی در چارچوب اصول حاکمیت شرکتی (مطالعه تطبیقی حقوق ایران، انگلستان و ایالات متحده)، سید محمد رضا حسینی، پژوهش‌های حقوق تطبیقی، ش ۲، تابستان ۱۳۹۷، صص ۵۶-۹۰.
- [۲] ضرورت استقرار حاکمیت شرکتی و ارائه پیشنهاد برای حمایت از حقوق سهام‌داران خرد در ایران، دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دی ماه ۱۳۹۲.
- [۳] جایگاه اصول حاکمیت شرکتی در قانون تجارت ایران (براساس اصول سازمان همکاری اقتصادی و توسعه)، دکتر سید محمد اعرابی، رحیم زارع، مسعود مقدس، مجلس و راهبرد، سال ۱۸، ش ۶۵، بهار ۱۳۹۰.
- [۴] چهارچوب حمایت از سهام‌داران خرد در حقوق کامن‌لا و حقوق ایران، علی شهاب‌الدین و سام محمدی، ماهنامه علمی جامعه‌شناسی سیاسی ایران، سال پنجم، ش ۴، تیر ۱۴۰۱، صص ۴۸۶-۴۷۱.
- [۵] چارچوب و اصول اساسی حاکمیت شرکتی در بانکداری اسلامی، علی مهدوی پارسا، معرفت اقتصاد اسلامی، سال نهم، ش ۲، پیاپی ۱۸، بهار و تابستان ۱۳۹۷، صص ۸۶-۶۳.
- [۶] بررسی اصول حاکمیت شرکتی از دیدگاه اسناد بین‌المللی (مقایسه سه سند BIS، IFSB، OECD)، رضا سلامی و حسین میرزایی از ندریانی، کنفرانس بین‌المللی مدیریت و اقتصاد در قرن ۲۱، اسفندماه ۱۳۹۴.
- [۷] راهکارهای نظام بهبود نظام حاکمیت شرکتی ایران، با تأکید بر شاخص حمایت از سهام‌داران خرد بانک جهانی، سیدبهراد پورسید، سید محمد رضا حسینی و لیلا سهرابی، فصلنامه پژوهشنامه بازرگانی، ش ۸۱، زمستان ۱۳۹۵، صص ۵۷-۹۵.
- [۸] راهبری شرکتی: مقایسه اصول OECD با قوانین و مقررات ایران، حیدر فروغ‌نژاد، شاهین احمدی و سید محمد هاشمی‌نژاد، دومین همایش ملی حاکمیت شرکتی در راستای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، بهمن ۱۳۹۴.
- [۹] OECD Principles of Corporate Governance: https://www.oecd.org/en/publications/۰۹/۲۰۲۳/g-۲۰-oecd-principles-of-corporate-governance۶۰۸۳۶_۲۰۲۳-fcb.html

گزیده سیاستی

به منظور اداره صحیح و اصولی شرکت‌ها و نیز تأمین حقوق سهام‌داران به خصوص دارندگان سهام خرد، پیشنهاد می‌شود ضمن حفظ شالوده کلی احکام فعلی کتاب چهارم لایحه تجارت، نسبت به تکمیل و ارتقای احکام فوق اقدام شود.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir